

Evaluace školního vzdělávacího programu ekonomicky zaměřené střední školy z hlediska zaměstnavatelů

Ing. Ondřej Čechman

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Ondřej Čechman**

Osobní číslo: **H160543**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů pro SŠ**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Evaluace školního vzdělávacího programu ekonomicky orientované střední školy z hlediska zaměstnavatelů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti pedagogické evaluace a řízení kvality na úrovni sekundárního vzdělávání.

Příprava metodiky praktické části.

Realizace průzkumu mezi potenciálními zaměstnavateli.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků průzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FITZPATRICK, Jody L., James R. SANDERS a Blaine R. WORTHEN. Program evaluation: alternative approaches and practical guidelines. 4th ed. Boston: Pearson, 2012. ISBN 978-0-205-02734-7.

JANÍK, Tomáš, Petr NAJVAR, Milan KUBIATKO a Petr BLAŽEJ. Kvalita kurikula a výuky: výzkumné přístupy a nástroje. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5705-0.

MCDAVID, James C., Irene HUSE a Laura R. L. HAWTHORN. Program evaluation and performance measurement: an introduction to practice. 2nd ed. Los Angeles: SAGE, 2013. ISBN 978-1-4129-7831-6.

RYAN, Katherine E. a J. Bradley COUSINS. The SAGE international handbook of educational evaluation. Los Angeles: SAGE, 2009. ISBN 978-1-4129-4068-9.

RYŠKA, Radim. Kvalita škol a hodnocení výsledků vzdělávání. Vydavatelství Pedagogické fakulty, Univerzita Karlova v Praze, 2008. ISBN 978-80-7290-368-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Ilona Kočvarová, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **11. října 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 12.3.2018

..... Ondřej Pál

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce posuzuje školní vzdělávací program z hlediska potřeb zaměstnavatelů. Teoretická část se věnuje problematice evaluace a dále podrobně rozebírá školní vzdělávací program, především pak jeho tvorbu, aplikaci a aktualizaci. Praktická část se zaměřuje na konkrétní ekonomicky orientovaný školní vzdělávací program a jeho využitelnost v praxi. Získané znalosti a vědomosti žáků jsou posuzovány na základě potřeb zaměstnavatelů pro pracovní pozice s ekonomickou náplní. Požadavky zaměstnavatelů pro tyto pozice byly získány na základě rozhovorů a pozorování v konkrétních firmách. Na základě zhodnocení získaných znalostí a dovedností žáků po absolvování konkrétního ekonomicky zaměřeného školního vzdělávacího programu a požadavků zaměstnavatelů v praxi, bylo konstatováno, že konkrétní studijní obor je v rámci vzdělávacích programů dobře nastaven a je třeba se nejvíce zaměřit na osobnost učitelů a jejich přístup k výuce a jejímu obsahu.

Klíčová slova: evaluace, školní vzdělávací program, rámcový vzdělávací program, konkurenceschopnost, zaměstnavatel, trh práce, žák, učitel

ABSTRACT

This bachelor thesis evaluates a school curriculum from the point of view of employer's requirements. The theoretical part deals with an evaluation of a school curriculum, school curriculum as such, especially its generation, application and updating. The practical part focuses on a specific school curriculum developed for economic studies and its applicability to practice. The acquired knowledge of students is assessed on the basis of employer's needs for jobs with an economic background. Employer's requirements for these jobs were determined by interviews and observations in several companies. Based on an assessment of the student's knowledge of economy after completing a school curriculum and employer's requirements in practice, it was stated that a field of study is well set within the educational programs and the focus should be on the teacher and their approach to teaching and its content.

Keywords: evaluation, school curriculum, framework educational program, competitiveness, employer, labor market, student, teacher

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Iloně Kočvarové, Ph.D. za její cenné rady a věcné připomínky, kterými mě směřovala k dokončení této bakalářské práce. Dále děkuji studentům, zástupcům a zaměstnancům firem za spolupráci při realizaci mého průzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PEDAGOGICKÁ EVALUACE	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU PEDAGOGICKÁ EVALUACE	11
1.2 EVALUACE VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	13
1.3 EVALUAČNÍ NÁSTROJE	14
2 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY	17
2.1 SYSTÉM KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ V ČESKÉM ŠKOLSTVÍ.....	17
2.2 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY V RÁMCI STŘEDNÍHO ODBORNÉHO ŠKOLSTVÍ.....	19
2.3 VÝCHODISKA PRO TVORBU ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU S OHLEDEM NA POŽADAVKY ZAMĚSTNAVATELŮ	19
3 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
4 PŘEDMĚT EVALUACE	25
4.1 ZJIŠŤOVÁNÍ POŽADAVKŮ ZAMĚSTNAVATELŮ NA ZAMĚSTNANCE	26
4.2 ZJIŠŤOVÁNÍ ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ ŽÁKŮ	28
5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ EVALUACE	30
5.1 POŽADAVKY ZAMĚSTNAVATELŮ NA ZNALOSTI A DOVEDNOSTI ZAMĚSTNANCŮ	30
5.2 SEBEHODNOCENÍ ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ ŽÁKŮ.....	32
5.3 EVALUACE ŠVP A ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ ŽÁKŮ NA ZÁKLADĚ POŽADAVKŮ ZAMĚSTNAVATELŮ	36
6 SHRUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI A DOPORUČENÍ	41
ZÁVĚR	43
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	44
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	47
SEZNAM OBRÁZKŮ	48
SEZNAM TABULEK	49
SEZNAM PŘÍLOH	50

ÚVOD

Obsahová náplň studijních oborů na středních odborných školách je velmi důležitý aspekt budoucích žáků pro výběr konkrétní školy. Konkrétní náplň jednotlivých studijních oborů vychází ze školního vzdělávacího programu, který si pro jednotlivé obory vytváří každá škola samostatně. Náplň studijních oborů musí být atraktivní nejen pro žáky, ale i pro rodiče, kteří mají ve většině případů významný poradní hlas při výběru střední školy. Nesmí se však zapomínat hlavně na to, že každý studijní obor na střední odborné škole by měl být především uplatnitelný v pracovní praxi.

Teoretická část bakalářské práce se zabývá problematikou pedagogické evaluace a následně je širší prostor věnován školním vzdělávacím programům. Především pak jejich tvorbě, vyhodnocování a aktualizaci.

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je posoudit konkrétní školní vzdělávací program ekonomicky zaměřené střední školy z hlediska jeho uplatnitelnosti v praxi na základě požadavků vybraného vzorku konkrétních zaměstnavatelů a díky získaným informacím navrhnout opatření vedoucí ke zlepšení současného stavu.

Praktická část bakalářské práce rozebírá náplň konkrétního školního vzdělávacího programu z hlediska požadavků vybraných zaměstnavatelů. Na základě rozhovorů a pozorování byly stanoveny nejdůležitější požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti absolventů ekonomicky zaměřených středních odborných škol. Tyto požadavky jsou srovnávány s obsahem zkoumaného školního vzdělávacího programu. Na základě dotazníkového šetření mezi žáky hodnoceného studijního oboru jsou vyhodnoceny také jejich subjektivně získané znalosti a vědomosti během studia. Výsledkem práce je vyhodnocení průniku požadavků zaměstnavatelů, náplně školního vzdělávacího programu a skutečných znalostí a dovedností absolventů konkrétního ekonomicky zaměřeného studijního oboru. Na základě tohoto vyhodnocení jsou následně formulovány doporučení pro revize a aktualizace školních vzdělávacích programů, učebních plánů a také vzdělávání a přístupu k výuce jednotlivých učitelů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PEDAGOGICKÁ EVALUACE

Tato bakalářská práce pojednává o evaluaci školního vzdělávacího programu, proto je zcela logicky první kapitola věnována evaluaci vzdělávacích programů a evaluačním nástrojům. Cílem této kapitoly není detailně popsat celou problematiku pedagogické evaluace, ale jen objasnit základní skutečnosti, které jsou důležité pro účely této bakalářské práce.

1.1 Vymezení pojmu pedagogická evaluace

Problematice pedagogické evaluace je v odborné literatuře věnován poměrně široký prostor a to jak v rovině teoretické, tak i praktické. Evaluaci se věnují jak zahraniční autoři jako například Jody L. Fitzpatrick (2012) nebo Katherine Ryan (2009), tak i autoři domácí. Z tuzemských autorů zcela jistě stojí za zmínku jmenovat Jana Průchu (1996, 2006), dále pak Radima Ryšku (2008) a mnoho dalších autorů, kteří budou zmíněni dále, ať již jako autoři odborných monografií nebo odborných článků na téma pedagogické evaluace.

V současnosti je termín pedagogická evaluace velmi frekventovaný ve všech stupních a oblastech vzdělávání. Samotný termín pedagogická evaluace je definován různými autory v různých podobách, přičemž však v mnoha případech záleží na úhlu pohledu čtenáře, jak se s konkrétním výkladem ztotožní nebo o něm bude polemizovat. Velmi výstižné a poměrně snadno uchopitelné jsou definice pedagogické evaluace od Jana Průchy. Průcha (2006, s. 124) definuje pedagogickou evaluaci ze čtyř úhlů pohledu. Je to v první řadě disciplína pedagogiky. Dále je to teorie o tom, že všechny jevy edukační reality jsou hodnotitelné (sledujeme jejich užitečnost, kvalitu, efektivitu na základě určených standardů). Můžeme ji též chápat jako metodologii, která určuje procedury, kterými evaluaci provádíme tak, aby byly co nejvíce exaktní. Ve vztahu k pedagogické evaluaci také mluvíme o edukometrii, která se zabývá měřením výkonů (testováním) učících se žáků. Zkráceně můžeme také říci, že pedagogická evaluace „znamená zjišťování, porovnávání a vysvětlování dat charakterizujících stav, kvalitu, fungování, efektivnost škol, částí nebo celku vzdělávacího systému“ (Průcha, 2009, s. 191). Jejím záměrem je popisovat, hodnotit, srovnávat a oceňovat vybrané znaky pedagogické reality na základě různě pojímaných indikátorů kvality. V případě této bakalářské práce jde tedy v návaznosti na výše uvedenou definici a vysvětlení pedagogické evaluace o zhodnocení konkrétního školního vzdělávacího programu v návaznosti na zadané požadavky zaměstnavatelů.

Poměrně často je v odborných člancích pro pojem evaluace uváděno jako synonymum slovo hodnocení. Většina autorů (Průcha, 1996, s. 10-11; Palán 2002, s. 74) však tyto termíny označuje jako rozdílné. Rozdíl mezi evaluací a hodnocením poměrně výstižně vyjadřuje následující definice: „Evaluace je systematické zkoumání kvality nebo hodnoty vzdělávacího programu nebo jeho jednotlivých částí. Umožňuje usuzovat o celkové efektivitě studia a o edukativním potenciálu vzdělávacího zařízení a jejím výsledkem je určení hodnoty a efektivitě vzdělávacího programu. Hodnocení je pak spíše posouzení toho, co se účastníci ve vzdělávacím kurzu naučili, tedy jejich nově nabytých znalostí, dovedností, postojů, apod.“ (Dvořáková, 2006, s. 9).

Základní rozdíly mezi evaluací a hodnocením ukazuje také následující přehled:

HODNOCENÍ (neřízené hodnocení)	EVALUACE (řízené hodnocení)
Kritéria: - nejsou vymezena; - indikátory výkonu nejsou stanoveny explicitně; - nejsou sdílena mezi partnery.	Kritéria: - jsou vymezena explicitně a odsouhlasena; - jsou stanoveny specifické oblasti priorit - - - založené na vymezených cílech; - jsou formulovány indikátory výkonu.
Evaluační plán: - není přesně stanoven; - není jasné, co kdo bude dělat; - není konzistentní s cíli; - není připravován záměrně, je použit v případě potřeby.	Evaluační plán: - je strukturovaný; - je daná jasná odpovědnost; - jsou definovány explicitní vztahy s cíli; - vyžaduje detailní plánování.
Metody: - nejsou předem stanoveny; - metody jsou nekonzistentní; - nepromyšlená analýza dat.	Metody: - systematické; - přesně určené zdroje dat; - použit reprezentativní vzorek; - evaluační nástroje odpovídají metodám - - - použitým pro sběr dat; - systematická analýza dat; - vypracování zprávy.

(Nezvalová, © 2006)

Vzhledem k tomu, že hlavním tématem této bakalářské práce je právě evaluace školního vzdělávacího programu, bude v následující kapitole tato oblast pedagogické evaluace rozebrána detailněji.

1.2 Evaluace vzdělávacího programu

Evaluace vzdělávacích programů představuje jednu z oblastí pedagogické evaluace. Stejně jako existuje celá řada různých definic pro pedagogickou evaluaci, existuje i celá řada výkladů pro evaluaci vzdělávacího programu. V souvislosti s tématem této bakalářské práce lze jako velmi výstižný vyhodnotit výklad Havlíčkové (2014, s. 68), která evaluaci vzdělávacího programu označuje jako hodnotící proces, jehož hlavním cílem je dopad výsledků tohoto procesu na další zkvalitňování vzdělávacího programu. Kvalitně provedená evaluace vzdělávacího programu pak může být dobrým základem pro rozhodování o úpravě vzdělávacího programu a jeho dalším zlepšování. Je však třeba umět si zodpovědět následující otázky:

Co hodnotíme?

Proč hodnotíme?

Co se chceme dozvědět?

Jak hodnocení ovlivní další činnost v rámci vzdělávacího programu?

Tato bakalářská práce se zaměřuje na konkrétní školní vzdělávací program ekonomicky zaměřené střední školy, u kterého je hodnoceno, jestli jeho náplň v oblasti ekonomických předmětů odpovídá požadavkům zaměstnavatelů. Na základě zjištěných skutečností pak budou vytvořena případná doporučení pro úpravu zkoumaného školního vzdělávacího programu.

V rámci evaluačního procesu jsou využívány různé metody a techniky, které slouží ke sběru a analýze dat, které můžeme označit jako evaluační nástroje. Problematice těchto evaluačních nástrojů se věnuje následující kapitola.

1.3 Evaluační nástroje

V této kapitole jsou popsány pouze evaluační nástroje, které byly využity v rámci bakalářské práce, přičemž autor si je vědom, že existují ještě další evaluační nástroje, které zmíněny nejsou, např. jako diskuze, brainstorming, experiment, situační a inscenační metody, didaktické testy, metody mapování mysli, workshopy a další (Rýdl, 1998, s. 35)

V rámci bakalářské práce byly využity tyto techniky sběru dat pro zpracování analýzy školního vzdělávacího programu: dotazník, rozhovor, pozorování.

Problematice **dotazníkových šetření** se podrobně věnuje například Gavora (2000), který uvádí, že se jedná o nejfrekventovanější metodu zjišťování informací. Dotazník je velmi oblíbený především díky své ekonomické nenáročnosti. Při poměrně malých nákladech, lze oslovit velké množství zkoumaných osob, a to i v případě, že jsou prostorově velmi vzdáleny. Dotazník má i řadu dalších výhod (Olecká a Ivanová, 2010, s.23). Příprava a zpracování je velmi rychlé, postačí menší počet výzkumníků, klade malé požadavky na zaškolení dalších spolupracovníků v rámci výzkumu. Respondentům dává dostatek času na rozmyšlení odpovědi a zachovává si i přesvědčivou anonymitu. Na druhou stranu má dotazník i řadu nevýhod, proto je třeba dodržovat různá pravidla a doporučení při získávání informací pomocí dotazníků. Kromě toho, že se může stát, že některé otázky zůstanou nezodpovězeny, případně, že budou zodpovězeny někým jiným, je největší problém asi v návratnosti dotazníku. Bylo však vyvinuto několik způsobů, jak zvýšit návratnost dotazníků: rozdat dotazníky v prostorově koncentrované společnosti (žáci ve třídě, zaměstnanci v kanceláři apod.); poslat dotazníky poštou a přiložit obálku se známku, aby respondent neměl zvýšené náklady; dbát na kvalitu papíru a nechat dostatek prostoru pro odpovědi; nabízet odměnu za vyplnění dotazníku; posílat respondentům upomínky v případě nezodpovězení dotazníku (Olecká a Ivanová, 2010, s.24).

Poměrně rozporuplné názory mezi různými autory panují, co se týká času nezbytného pro vyplnění dotazníku. Olecká s Ivanovou uvádějí max. 20 minut (2010, s. 20), Gavora (2000, s. 107) udává 30 minut, přičemž zmiňuje, že dotazníky s dobou vyplňování nad 45 minut nejsou již příliš obvyklé. Shodují se však v rozsahu otázek, která by měla maximálně pohybovat v rozsahu 40-50 otázek. Čas, který je respondent ochotný věnovat vyplňování dotazníku, se také odvíjí od jeho motivace k vyplnění dotazníku. Rozhoduje určitě také věk respondenta.

Otázky v dotazníku lze formulovat několika způsoby. Gavora (2000, s. 102) udává tři typy otázek, které se rozlišují podle stupně otevřenosti na uzavřené, polouzavřené a otevřené. Uzavřená otázka je taková, která nabízí respondentům již hotové alternativní odpovědi (např. Ano, Ne, Nevím). Může však být i více variant odpovědí a podrobněji rozepsaných. Tyto otázky se poměrně snadno vyhodnocují, odpověď však nemusí vždy přesně korespondovat s pocity respondenta. Pro tyto případy se zařazuje ještě další otázka k uzavřeným odpovědím s variantou např. Jiné, popište. Také formulaci otázek pak říkáme polouzavřené. Poslední variantou jsou otevřené otázky, které dávají respondentům velkou volnost v odpovědích, nevnučují a nepodsouvají jim odpověď. Lze tak velmi přesné výsledky, které se však hůře vyhodnocují a samotné vyplnění dotazníku je většinou v případě otevřených otázek časově náročnější.

Další metodou pro sběr dat je **rozhovor**. Na rozdíl od dotazníku se v případě rozhovoru jedná o pracnou, časově náročnou a nákladnou techniku sběru informací. Minimalizuje se však možnost vynechání odpovědí a máme jistotu, že odpovídá správná osoba. Může však dojít k různým zkreslením jednak v souvislosti se záznamem tazatele nebo i přímo vlivem tazatele, kdy respondent podvědomě odpovídá podle toho, jak si myslí, že chce slyšet tazatel. V některých případech navíc může být nepříjemné respondentovi sdělovat některé citlivé odpovědi a to z toho důvodu, že rozhovor, na rozdíl od dotazníku postrádá anonymitu. Rozhovor může být individuální, kdy tazatel hovoří s respondentem o samotě, nebo skupinový, kdy odpovídá více respondentů najednou. V tomto případě jsou vhodné skupiny s 6-10 respondenty. V případě skupinových rozhovorů hrozí riziko, že se respondenti budou navzájem ovlivňovat svými odpověďmi. (Olecká a Ivanová, 2010, s.26).

Gavora (2000, s.111) rozlišuje dva druhy rozhovorů. Strukturovaný a nestrukturovaný rozhovor. V případě strukturovaného rozhovoru jsou otázky a alternativy odpovědí přesně dány. Jedná se vlastně o ústní vyplňování dotazníku. Takový rozhovor se snadno vyhodnocuje a není časově příliš náročný. Nestrukturovaný rozhovor dává respondentům úplnou volnost odpovědí. Takové odpovědi se však obtížněji vyhodnocují, na druhou stranu však v případě nestrukturovaného rozhovoru můžeme získat nové a často i nepředpokládané informace.

Sběr dat je také možný formou **pozorování** „Pozorování znamená sledování činnosti lidí, záznam (registrace nebo popis) této činnosti, její analýzu a vyhodnocení“ (Gavora, 2000, s.76). Olecká (2010, s.22) dále uvádí, že pozorování musí být záměrné, systematické, organizované a registrované. Jde o zachycení co nejpřesnější skutečnosti. Dle zainteresova-

nosti pozorovatele lze rozlišit pozorování na nezúčastněné skryté, nezúčastněné zjevné, zúčastněné utajené a zúčastněné neutajené. Při nezúčastněném skrytém pozorování pozorovatel pracuje v utajení a používá se např. skrytá kamera. Toto pozorování jde málo do hloubky a hrozí riziko špatného pochopení situace. Při nezúčastněném zjevném pozorování skupina ví, že je pozorována, pozorovatel však stojí mimo dění skupiny a nezasahuje do její činnosti. Zúčastněné utajené pozorování nabízí velké poznávací možnosti, pozorovatel má však problém zejména se záznamem, protože se musí ve skupině chovat přirozeně a nebudit pozornost ostatních. Toto pozorování je vhodné zejména pro případy, kdy by zjevným působením pozorovatele mohlo dojít k zásahu do přirozeného průběhu chování pozorované skupiny. Naopak v případě zúčastněného neutajeného pozorování se výzkumník aktivně podílí na dění skupiny, která ví, že je výzkumníkem pozorována. K určitým zkrácením může dojít právě u zjevného, resp. neutajovaného pozorování, kdy zkoumané osoby nemusí reagovat přirozeně právě z toho důvodu, že ví, že jsou pozorovány.

V rámci bakalářské práce byla metoda pozorování využita pro získání informací o potřebách zaměstnavatelů z hlediska znalostí a dovedností jejich pracovníků. Tato metoda by však byla dobře využitelná i při evaluaci ŠVP, zejména pak v oblasti obsahové náplně vyučovacích hodin a přístupu učitelů. Bylo však třeba zvolit neoptimálnější způsob pozorování pro co největší eliminaci případných zkrácení.

2 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

Tato kapitola se podrobněji zabývá problematikou školních vzdělávacích programů. Cílem kapitoly je především nalézt a vymezit teoretická východiska pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Pochopení a znalost problematiky školních vzdělávacích programů je nezbytná především pro další postup v rámci praktické části pro určení mantinelů, ve kterých se při tvorbě školních vzdělávacích programů mohou pohybovat školy, aby vytvořily atraktivní a konkurenceschopné studijní obory, které budou odpovídat také požadavkům na trhu práce.

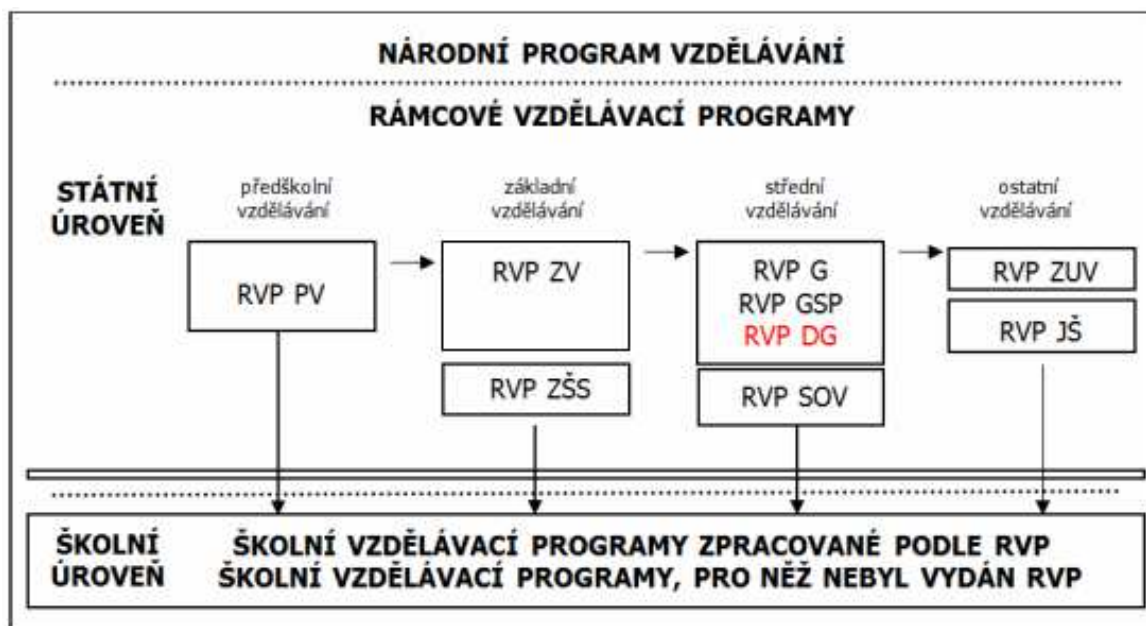
Školní vzdělávací programy vycházejí z Rámcových vzdělávacích programů, které jsou součástí systému kurikulárních dokumentů v českém školství. Právě této problematice se věnuje následující podkapitola.

2.1 Systém kurikulárních dokumentů v českém školství

Pohled do historie českého školství nabízí řadu různých milníků z pohledů snahy o různé reformy. Poslední, a pro potřeby praktické části této bakalářské práce, byla reforma z roku 2005. V tomto roce byla spuštěna školská neboli kurikulární reforma. V rámci této reformy byl do vzdělávací soustavy zaveden nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Stalo se tak na základě zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), na základě kterého byl do vzdělávání začleněn systém víceúrovňové tvorby vzdělávacích programů. Dříve platily pro všechny školy stejné učební osnovy, s nástupem kurikulární reformy se přešlo na tzv. rámcové vzdělávací programy, které vychází z národního programu vzdělávání (Bílá kniha, 2001). Ten vymezuje závazné rámce vzdělávání pro předškolní, základní a střední vzdělávání. Nová podoba vzdělávání vznikla proto, že při dnešním rychlém rozvoji technologií není jisté, co budou dnešní děti v době své dospělosti potřebovat. Proto se ve vzdělávání klade velký důraz na dovednosti, které mají nadčasový význam. Dnešní děti tak budou mít možnost v dospělosti se rychle přizpůsobit potřebám dalšího vzdělávání i svému budoucímu zaměstnání. "K těmto dovednostem patří – umět se učit, být tvořivý a umět řešit problémy, umět účinně komunikovat s lidmi i technikou, umět spolupracovat, respektovat svá práva i práva jiných, být tolerantní k jiným, mít vztah k přírodě i kultuře a chránit je, umět pečovat o své zdraví a bezpečí, poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti" (O školské reformě, © 2006).

Rámcové vzdělávací programy jsou hlavní kurikulární dokumenty, podle kterých v současné době jednotlivé školy sestavují vlastní školní vzdělávací programy. Jednotlivé rámcové vzdělávací programy se postupně při své implementaci ověřovaly v praxi a dle potřeb upravovaly nebo doplňovaly.

Současný systém kurikulárních dokumentů v českém školství zobrazuje následující schéma:

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP ZŠS – Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální; RVP ZUV – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání; RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia; RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou; RVP DG – Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání; RVP JŠ – Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

Obr. 1. Systém kurikulárních dokumentů v ČR (Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů, © 2015)

V dalších kapitolách se již budeme zabývat pouze školním vzdělávacím programem pro střední odborné vzdělávání a souvisejícími předpisy a zákony.

2.2 Školní vzdělávací programy v rámci středního odborného školství

Schválením zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a Rámcového vzdělávacího programu pro střední odborné školství dne 24.8.2004, dostali učitelé do rukou možnost vytvořit si vlastní vzdělávací program, který bude založen na jejich představách a zkušenostech s výukou. Díky tomu je možno bez dalšího schvalování nadřízených orgánů utvořit vlastní Školní vzdělávací program, který bude podporovat pedagogickou autonomii s ohledem na potřeby žáků a požadavky trhu práce. Díky tomu již nejsou učitelé vázáni tradičními osnovami, které byly shodné pro všechny studijní obory. Již není definováno, co má učitel probrat, ale nově popsáno, jaké dovednosti mají žáci mít, a tak lze méně významné pasáže zredukovat či vynechat a naopak jiné přínosné prodloužit (Rámcové vzdělávací programy).

Poslední Rámcové vzdělávací programy pro téměř 280 oborů středního odborného vzdělání byly vydány v roce 2012, takže rok 2012 lze označit za rok plošného zahájení výuky podle školních vzdělávacích programů ve středních odborných školách a středních odborných učilištích. (Kašparová, 2012, s. 4.). To ovšem neznamená, že tímto je ukončena tvorba školních vzdělávacích programů. To znamená pouze začátek, neboť jednotlivé školní vzdělávací programy je třeba revidovat a inovovat.

Střední odborné školy tak získaly rokem 2012 možnost reagovat na požadavky trhu práce, resp. požadavky zaměstnavatelů a získaly tak prostor pro vytvoření své konkurenční výhody oproti ostatním školám a možnosti odlišit se od ostatních škol. A to právě díky vytvoření aktuálního, propracovaného a konkurenceschopného školního vzdělávacího programu. Nicméně takový program je třeba nejdříve vytvořit. A proto se problematikou tvorby školního vzdělávacího programu bude zabývat následující kapitola.

2.3 Východiska pro tvorbu školního vzdělávacího programu s ohledem na požadavky zaměstnavatelů

Cílem této kapitoly je především zhodnotit jaký manévrovací prostor má škola, resp. vedení školy a samotní učitelé, při vytváření školního vzdělávacího programu pro své studijní obory. Není cílem popisovat všechny formální náležitosti a kompletní strukturu školního vzdělávacího programu. Zjištěné skutečnosti by nám měly napovědět, kdo odpovídá za konečnou podobu školního vzdělávacího programu a jak by měl vypadat. Stále platí, že se budeme pohybovat v oblasti středního odborného vzdělávání.

Základem pro vytvoření školních vzdělávacích programů jsou rámcové vzdělávací programy vytvořené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné školství jsou rozříděné podle kategorií soustavy oborů vzdělávání (RVP pro střední odborné vzdělávání). V rámci metodiky tvorby školních vzdělávacích programů bylo MŠMT vytvořeno i několik publikací. Tyto publikace mají za cíl nejen pomoci ředitelům a pedagogům škol při tvorbě ŠVP, ale také je seznámit s významem ŠVP pro školy. V rámci této problematiky je komplexním průvodcem v rámci tvorby ŠVP Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU od Jany Kašparové (2012). Zde se již v úvodu dočteme, že za konkrétní ŠVP je zodpovědný ředitel školy, doporučuje se však, aby se na tvorbě ŠVP podíleli všichni pedagogičtí pracovníci. Existují i případy, kdy byl sice ŠVP produktem jednotlivce, případně externí agentury, v tomto případě však představuje pouze vizi autora, nikoli pedagogického sboru a často se s takovým ŠVP učitelé neztotožní.

Nás však nejvíce zajímá, co vše je v rámci RVP předem stanoveno a musí být přeneseno i do ŠVP a jakou část obsahu si mohou jednotlivé školy přizpůsobit a v jakém rozsahu. Na tuto otázku nám může dát odpověď rovnou konkrétní RVP. Již v úvodu RVP (MŠMT, 2017, s. 2) se uvádí, že RVP pro střední odborné vzdělání usilují o vytvoření pluralitního vzdělávacího prostředí a podporu pedagogické samostatnosti škol, a proto RVP vymezuje pouze požadované výstupy (výsledky vzdělávání) a nezbytné prostředky pro jejich dosažení, zatímco samotný způsob realizace zůstává na školách. Dále se zde uvádí, že RVP usilují o lepší uplatnění absolventů středního odborného vzdělávání na trhu práce o připravenost dále se vzdělávat, případně requalifikovat a vést kvalitní osobní i občanský život.

Pro potřeby této bakalářské práce je nejdůležitější znát možnosti školy při tvorbě ŠVP v oblasti učebních osnov. Rámcový vzdělávací program pracuje při tvorbě osnov především s termíny Cíle vzdělávání a Kompetence. „**Cíle vzdělávání** uvedené v RVP vyjadřují společenské požadavky na celkový vzdělanostní a osobnostní rozvoj žáků. Vymezují záměry výuky a její výstupy, výsledky. Zahrnují hodnoty a postoje, produktivní činnosti a praktické dovednosti, poznatky a porozumění. Míra jejich naplnění bude různá jak podle stupně vzdělání, tak podle schopností a dalších předpokladů žáků. Cíle vzdělávání jsou v RVP vyjádřeny na třech úrovních: jako obecné cíle středního vzdělávání, jako kompetence absolventa oboru vzdělání a jako výukové cíle (výsledky vzdělávání) jednotlivých vzdělávacích oblastí (kurikulárních rámců). Obecné cíle vzdělávání jsou vyjádřeny z pozice pedagogických pracovníků a vyjadřují to, k čemu má vzdělávání směřovat, o co mají vyuču-

jící svou výukou usilovat. Kompetence absolventa a výukové cíle jsou vyjádřeny z pozice žáka, uvádějí, jak žák umí na konci výuky získané vědomosti a dovednosti používat.“

„**Kompetence:** Pojem, který se nyní uplatňuje v české i zahraniční pedagogice a kurikulárních dokumentech, snažíci se postihnout, že cílem vzdělávání není jen osvojení poznatků a dovedností, ale i vytváření způsobilostí potřebných pro život nebo výkon povolání. Chápeme jím ohraničené struktury schopností a znalostí a s nimi související dovednosti, postoje a hodnotové orientace, které jsou předpokladem pro výkon žáka – absolventa ve vymezené činnosti (vyjadřují jeho způsobilost nebo schopnost něco dělat, jednat určitým způsobem). V RVP se kompetence formálně dělí na klíčové a odborné, ve skutečnosti však neexistují odděleně, prolínají se. (MŠMT, 2007, s.3).

RVP tak neudává přesné osnovy, jaké se má v rámci jednotlivých předmětů učit. Naopak je doporučována provázanost jednotlivých předmětů a zejména jejich praktické využití. Pro školy jsou však závazné minimální hodinové časové dotace stanovené v RVP, které nelze snížit, lze je však v případě potřeby navýšit z disponibilních hodin (Kašparová, 2012, s.37). Právě disponibilní a případně profilové hodiny dávají školám další prostor pro vytvoření učebních osnov, které budou atraktivní a využitelné pro potenciální zaměstnavatele absolventů školy.

Metodika tvorby ŠVP (Kašparová, 2012, s.49) přímo doporučuje, aby zpracované učební osnovy prošly odborným posouzením jiným učitelem a zejména obsah učebních osnov odborných předmětů by měl být posouzen odborníky z praxe, které označujeme jako sociální partnery školy. Problematice spolupráce škol se sociálními partnery podrobněji věnuje Vojtěch (2011). Ten popisuje, že po roce 1989 docházelo postupně k úplnému přetrhávání vazeb mezi školami a firmami. Případná spolupráce navíc byla limitována centrálními učebními osnovami. Došlo tak však k nepříjemnému faktu, kdy absolventi odborných škol nebyli adekvátně připraveni pro praxi. Na tyto skutečnosti reagovala i školská sféra, kdy ve školském zákoně byla zakotvena podpora spolupráce a zvýrazněna možnost sociálních partnerů ovlivňovat cíle a obsah vzdělávání, a to jak na národní úrovni při schvalování Národního programu vzdělávání a RVP, tak i na úrovni regionální při přípravě a realizaci školních vzdělávacích programů ŠVP.

Právě spolupráce se sociálními partnery z řad zaměstnavatelů je důležitou, ale často opomíjenou součástí při tvorbě ŠVP. Ne všichni ředitelé středních škol, resp. členové týmu v rámci tvorby ŠVP mají aktuální informace o trhu práce a požadavcích zaměstnavatelů. Spolupráce škol s firmami je přitom výhodná pro školy i firmy. Díky získaným informacím

mohou školy lépe reagovat na požadavky trhu práce a zaměstnavatelé naopak mají šanci získat lépe připravené absolventy. Až dvě třetiny středních škol v rámci průzkumu uvedlo, že díky podnětu sociálních partnerů provedly změny v ŠVP (Husník, © 2011).

Spolupráce se sociálními partnery může absolventy také lépe připravit na vstup na trh práce. Malach (2005, s. 22) uvádí, že absolventi mají velmi často nereálné představy o trhu práce, náplni pracovních pozic a i nereálné mzdové požadavky. Tyto zjištění potvrzují také zahraniční studie (Wye a Lim, 2009). Tyto skutečnosti lze v rámci spolupráce se sociálními partnery řešit praxí nebo jen předáním informací učitelům ze strany zaměstnavatelů, kteří je pak budou dále interpretovat žákům.

Změny v připravenosti absolventů pro praxi jsou důležité i z toho důvodu, aby zaměstnavatelé zvýšili svoji ochotu přijímat absolventy škol. Například dle výsledků výzkumu národního ústavu pro vzdělávání z roku 2014 uvádí pouze 14% zaměstnavatelů, že preferují a přijímají čerstvé absolventy. 74% zaměstnavatelů pak uvádí, že sice absolventy přijímají, ale nepreferují je (Úlovec, 2014). Z toho lze usoudit nespokojenost těchto zaměstnavatelů s kvalitou a připraveností čerstvých absolventů.

Ze získaných východisek pro tvorbu ŠVP nám však vyplývá, že školy mají dostatek prostoru pro vytvoření kvalitního a především uplatnitelného vlastního obsahu učiva v rámci ŠVP. Ten by se tedy neměl stát jen formálním dokumentem pro splnění zákonných podmínek, ale měl by se stát především dokumentem, který školu odlišuje od ostatních a přinese jí dostatek žáků.

Kromě studijních předmětů a náplně učiva jsou v ŠVP i další kapitoly, které mohou výrazně ovlivnit konkurenceschopnost mezi ostatními školami, což je v době, kdy školy bojují o každého žáka velmi důležité. Součástí ŠVP může být také celková charakteristika školy, ze které se zejména veřejnost a zájemci o vzdělávání dovědí, jaké jsou tradice školy a její postavení v regionu, jaké možnosti a služby nabízí (vzdělávací, volnočasové, ubytovací aj.), jak je zapojena do místního společenského života, jaké má mezinárodní kontakty, proč by se měli zájemci (děti i dospělí) vzdělávat právě na této škole (nevztahuje se tedy přímo k danému oboru vzdělání a ŠVP) (Kašparová, 2012, s.27).

3 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část měla za cíl především popsat a zhodnotit teoretická východiska pro praktickou část, která se zabývá evaluací konkrétního ekonomicky zaměřeného školního vzdělávacího programu z pohledu zaměstnavatelů. Teoretická část nás tak seznámila se samotnou problematikou evaluace a detailněji pak i s evaluačními nástroji, které jsme použili v rámci praktické části.

Za stěžejní pak považuji kapitolu o Školních vzdělávacích programech. Dověděl jsem se, že podstatou jejich vzniku bylo především zaměření na aktuální požadavky ve vzdělávání a praktické uplatnění absolventů studijních oborů. Díky uvedeným zásadám pro tvorbu ŠVP jsme zjistili, že školy mají v rámci ŠVP dostatek prostoru, aby na základě RVP připravily konkurenceschopné studijní obory, které budou odpovídat současným požadavkům na absolventy. To je důležité zjištění pro další východiska v rámci praktické části.

Při tvorbě ŠVP by si škola měla dále uvědomovat, že se nejedná jen o dokument, jehož zveřejněním si splní zákonnou povinnost, ale o dokument, kterým může výrazně ovlivnit svoji konkurenceschopnost mezi ostatními školami. Jedná se především o náplň učiva, uplatnitelnost absolventů na trhu práce, vybavení školy a další aktivity, které škola může zahrnout do školního vzdělávacího programu. Velkou roli při aplikaci náplně ŠVP pak představují samotní učitelé.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘEDMĚT EVALUACE

Hlavním cílem této bakalářské práce je evaluace školního vzdělávacího programu ekonomicky zaměřené střední školy z hlediska zaměstnavatelů. Abychom mohli relevantně tuto evaluaci provést, bylo třeba vyřešit několik **dílčích cílů**:

1. Zjistit požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti pracovníků.
2. Zjistit obsahovou náplň vybraného ŠVP.
3. Zjistit znalosti a dovednosti žáků po absolvování vybraného ŠVP.

V rámci řešení dílčích cílů jsme hledali odpovědi na tyto **otázky**:

Jaké by měli mít absolventi znalosti a dovednosti?

Jaká je obsahová náplň učiva v ŠVP?

Jak lze ŠVP přizpůsobit požadavkům zaměstnavatelů?

Jaké mají žáci znalosti a dovednosti po absolvování studijního oboru?

Jsou jejich znalosti a dovednosti v souladu s udávanými výstupy ŠVP?

V rámci realizace praktické části byl vybrán konkrétní **školní vzdělávací program** s ekonomickým zaměřením na nejmenované střední škole ve Zlínském kraji. V této souvislosti byli dále osloveni **zaměstnavatelé** ve Zlínském kraji pro vytvoření seznamu zásadních požadavků na znalosti a dovednosti absolventů ekonomicky zaměřených středních odborných škol pro jejich bezproblémové začlenění na trhu práce. Nespokojili jsme se však jen s pouhým srovnáním získaných požadavků zaměstnavatelů s konkrétním ŠVP. Kromě tohoto prostého srovnání bylo provedeno také **dotazníkové šetření** mezi žáky, aby subjektivně zhodnotili své získané znalosti a dovednosti studiem uvedeného studijního programu.

Předmětem evaluace byl školní vzdělávací program s ekonomickým zaměřením nejmenované střední školy ze Zlínského kraje. Nejednalo se o jednostranně ekonomicky zaměřený studijní obor, ale o ekonomicky zaměřený studijní obor s částečně technickým zaměřením. Tuto kombinaci lze považovat za velice zdařilou, jelikož absolvent není pouze jednostranně zaměřený a nabízí se mu tak možnost širšího uplatnění ve více oblastech. Zároveň jsme si i díky tomu mohl ověřit obrovskou možnost variability při vytváření ŠVP, jelikož hodnocený ŠVP pro ekonomický obor, byl vytvořen na základě stejného RVP, ze kterého byl vytvořen i ŠVP pro čistě technicky zaměřený obor.

Hodnocený ŠVP je platný od 1.9.2012, byl vytvořen pro 4-leté úplné střední odborné vzdělání s maturitou. ŠVP má více než 600 stran.

Aby bylo možné vyhodnotit, jestli uvedený školní vzdělávací program reflektuje požadavky trhu práce, bylo potřeba tyto požadavky zjistit u potenciálních zaměstnavatelů. Touto problematikou se již zabývá další podkapitola.

4.1 Zjišťování požadavků zaměstnavatelů na zaměstnance

Požadavky na znalosti a dovednosti případných nových zaměstnanců jsme sestavovali ve spolupráci s deseti firmami se sídlem a převážně i působností ve Zlínském kraji. Jednalo se spíše o menší společnosti s podílem technicko-hospodářských pracovníků do deseti zaměstnanců. Z tohoto důvodu jsou kladeny požadavky na větší univerzálnost a využití zaměstnance, místo úzké specializace na jednu činnost. Jednalo se tak především o pozice provozně-administrativních pracovníků, kteří jsou schopni zajistit základní provozní i obchodní činnosti.

Základní informace o požadavcích na pracovníky byly zjišťovány na základě **rozhovorů** se zástupci firem. Vesměs se jednalo o majitele nebo ředitele oslovených firem. Byla zvažována i možnost získání požadovaných informací pomocí dotazníků, ale zde jsme se kromě nízké návratnosti dotazníků obávali i nízké relevance odpovědí. Zvýšil by se sice počet respondentů, oproti současným deseti, ale v případě otevřených odpovědí by byl jejich výčet pravděpodobně velmi krátký a nepřesný. V případě uzavřených odpovědí by bylo nejprve nutno provést výčet veškerých možných činností, který by byl jednak obtížně sestavitelný a navíc by tímto způsobem mohly být respondentům odpovědi podsouvány.

Základní informace o požadavcích na pracovní pozice získané z rozhovorů byly ještě dále rozšířeny, případně i v některých případech zredukovány na základě **pozorování** konkrétních pracovníků. Jednalo se o zúčastněné neutajené pozorování v rozsahu jednoho dne v každé ze spolupracujících firem. Zařazení pozorování jednotlivých zaměstnanců v jejich běžné pracovní činnosti se ukázalo jako velmi užitečné pro celkovou relevanci při vytváření seznamu konkrétních požadavků zaměstnavatelů. Při pozorování se totiž ukázalo, že některé zásadní činnosti ve výčtu požadavků zcela chyběly, některé požadavky z rozhovorů pak byly naopak přehnané a v praxi nevyužívané. Během pozorování byl prostor i pro další rozhovory se zaměstnanci pro co nejpřesnější dokreslení požadavků na jejich znalosti, dovednosti a popis pracovní činnosti. Ze souboru získaných informací jsme

vytvořili seznam nejčastěji se opakujících obecných činností. Uvědomovali jsme si, že jednotliví zaměstnavatelé působí v různých oborech činnosti, proto v seznamu nejsou zahrnuty specifické požadavky jednotlivých zaměstnavatelů, které se vyskytovaly ojediněle. Seznam zahrnuje pouze obecné požadavky, se kterými jsme se setkali u minimálně 50% zaměstnavatelů. I samotní zaměstnavatelé připouštěli, že některé požadavky jsou velmi specifické a nelze je tak požadovat po absolventech, navíc si je lze rychle osvojit praxí. Při vytváření seznamu nám také pomohly získávané zkušenosti během pozorování, které jsme využívali především v doplňujících dotazech při dalších pozorování. Zjistili jsme například, že některé činnosti jsou vázány na různé datum, takže docházelo i ke zpětnému ověřování různých požadavků u zaměstnavatelů, kde rozhovory a pozorování proběhly dříve.

Ukázalo se především, že zcela nezbytná je znalost práce na PC, se kterou jsme se setkali u všech zaměstnavatelů a u některých pracovníků tvořila i více než 50% pracovní doby. Jednalo se především o tvorbu různých dokumentů a práci v informačním systému, který zaměstnavatelé využívali. Zaměřovali jsme i na potřebu jazykových znalostí, nikde však nebyla požadována vysoká úroveň znalosti angličtiny, pracovalo se vesměs jen s texty, nikoli mluveným slovem. V rozhovorech zaměstnavatelé často zapomínali na požadavek na řidičský průkaz, nicméně se sedmi pracovníky jsme strávili i část dne v autě. I přes různorodost působnosti firem nás překvapil rozsah požadavků na základní technické znalosti, i když se jednalo o pozice s ekonomickým zaměřením. S požadavkem na práci s technickými výkresy jsme se setkali u 7 z 10 zaměstnavatelů. Ostatní nejčastější činnosti se již týkaly ekonomického zaměření. Jednalo se o mzdovou problematiku, kdy komplexně mzdy řešilo 6 z 10 pracovníků včetně pracovních smluv, 7 z 10 pracovníků chystalo podklady pro zaúčtování externí účetní firmou. Šest pracovníků se podílelo i na obchodní činnosti firem a to v oblasti fakturace, objednávání zboží a tvorby nabídek a kalkulací. Byl jsem překvapen rozsahem některých činností, které pracovníci zvládali a rozhodně se nejednalo o jednotvárnou práci, ale naopak občas velmi pestrá činnost.

Získané výchozí informace považujeme za velmi relevantní a zvolené metody získávání informací považujeme za neoptimálnější a vzhledem k časové náročnosti průzkumu oslovený vzorek za adekvátní. Pouhé srovnání vzdělávacích cílů, resp. výstupů ze ŠVP a jejich teoretické naplňování prostřednictvím vypsání učiva s požadavky zaměstnavatelů jsme však nepovažovali za dostatečné. Z toho důvodu srovnáváme s požadavky zaměstnavatelů nejen samotné ŠVP, ale také získané znalosti a dovednosti žáků. O získání podkladů pro toto srovnání pak pojednává následující podkapitola.

4.2 Zjišťování znalostí a dovedností žáků

Vzhledem k tomu, že obsah ŠVP může každá škola, případně jen učitel vnímat rozdílně, rozhodli jsme se srovnat požadavky zaměstnavatelů nejen s obsahem ŠVP, ale také se znalostmi a dovednostmi absolventů konkrétního studijního oboru, který ze ŠVP vychází. Potenciální zaměstnavatele totiž ani tak nezajímá ŠVP, podle kterého uchazeč o zaměstnání studoval, ale spíše jeho znalosti a dovednosti. Ty mohl získat nejen studiem na střední odborné škole, ale také vlastním sebevzděláváním, případně díky pracovním praxím, které absolvoval během studia.

Pro získání informací o znalostech a dovednostech žáků - absolventů konkrétního studijního oboru byl vytvořen sebehodnotící dotazník, který obsahoval otázky, které reflektovaly požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti potenciálních zaměstnanců. Kompletní znění dotazníku je také přílohou bakalářské práce. V rámci tohoto dotazníku byli osloveni všichni žáci 4. ročníku studijního oboru, který vycházel z ŠVP, jenž je předmětem evaluace této bakalářské práce. Celkem se jednalo o 16 respondentů (100% žáků). Dotazníkové šetření bylo provedeno měsíc před koncem ukončení jejich studia, proto považujeme odpovědi za dostatečně vypovídající, bez zkreslení, že vzdělávací cíle ŠVP nebyly ještě dostatečně naplněny. Výsledkem dotazníkového šetření jsou subjektivně deklarované znalosti a dovednosti žáků. I když si uvědomujeme, že mnohem objektivnější by bylo zjišťování znalostí a dovedností žáků formou didaktických testů, nebylo nám bohužel toto testování umožněno ze strany školy z důvodu časové náročnosti pro vyplnění relevantního testu.

Dotazník byl v návaznosti na požadavky zaměstnavatelů rozdělen do čtyř tématických okruhů – Práce na PC, Účetnictví, Ekonomika a personalistika a Ostatní znalosti a dovednosti. Součástí dotazníku pak také byly uzavřené otázky týkající se významu ŠVP z pohledu studentů. Zde 69% studentů uvedlo, že si přečetli ŠVP před podáním přihlášky do 1.ročníku střední školy a 50% studentů dále uvedlo, že obsah ŠVP byl pro ně důležitý při výběru studijního oboru. Samotný dotazník se skládal z jednoduchých otázek, které vycházely z požadavků na znalosti a dovednosti potenciálních zaměstnanců. Žáci měli u jednotlivých otázek možnost volby odpovědi ANO a NE. V případě odpovědi ANO se žáci také hodnotili známkou 1-5 s významem jako ve školním hodnocení. Žáci dále uváděli, jestli znalost, případně dovednost získali ve škole nebo sami. Vyplnění dotazníku žákům zabralo cca 15 minut. Vyplnění dotazníku bylo zcela anonymní a navíc byli informo-

váni, že uváděné výsledky nebudou mít vliv na jejich hodnocení v žádném předmětu a to pro případ, že by pochybovali o anonymitě, vzhledem k nižšímu počtu respondentů.

Vyhodnocení dotazníku jsme prováděli v tabulkovém procesoru MS Excel, kde bylo nutné uvést četnosti u jednotlivých odpovědí – ANO/NE a také zdroje získaných informací Škola/Sám(a). Rovněž byly do tabulky přepsány všechny známky. Na základě zadaných vstupních dat bylo jednoduché četnosti přepočítat i na procenta, ale vzhledem k nižšímu počtu respondentů jsme se rozhodli ve výsledné tabulce interpretovat absolutní četnosti, protože se domníváme, že mají pro čtenáře lepší vypovídající hodnotu. V textu jsou však některé výsledky uváděny i v procentech. Ze zadaných známek jsme pak vypočítali průměrné hodnocení žáků a textu je u nejzajímavějších oblastí uváděna i směrodatná odchylka v sebehodnocení žáků.

Výsledky dotazníkového šetření považujeme za poměrně věrohodné, odpovědi jsou poměrně konzistentní, i když nelze vyloučit možnost odpovědi neodpovídající skutečnosti. Do dotazníku byla zahrnuta i obdoba lži skóre, v podobě otázek na neexistující učivo. V těchto případech odpovídali žáci většinou NE = „vůbec nevím, že něco takového existuje“. Taková odpověď se týkala téměř 100% odpovědí v oblasti ekonomiky a účetnictví. V oblasti práce na PC sice odpovědělo 5 ze 16 respondentů, že umí pracovat s neexistujícím databázovým programem, tam však mohlo dojít k mýlce, že zvládají práci s databázemi (jsou obsahem ŠVP), ale pravděpodobně špatně identifikovali název programu.

Následující kapitola se již bude zabývat celkovým vyhodnocením, resp. průnikem získaných informací ze strany zaměstnavatelů, studentů a obsahu ŠVP.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ EVALUACE

V této kapitole se seznámíme s výsledky evaluace školního vzdělávacího programu. První podkapitola nás prostřednictvím přehledné tabulky seznámí s požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti zaměstnanců. V rámci stejné tabulky je pak u každého požadavku zaměstnavatelů uveden i přehled učiva dle ŠVP, které koresponduje s požadavkem zaměstnavatelů. Druhá podkapitola interpretuje výsledky dotazníkového šetření mezi žáky, kteří hodnotili své znalosti a dovednosti. Dotazník pro toto šetření byl sestaven tak, aby zjišťované skutečnosti reflektovaly požadavky zaměstnavatelů. V rámci třetí podkapitoly jsou slovně zhodnoceny požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti provozně-administrativních pracovníků, obsah těchto požadavků v ŠVP a reálné znalosti a dovednosti žáků.

5.1 Požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti zaměstnanců

Tab. 1 – Požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti zaměstnanců obsahuje nejdůležitější požadavky zaměstnavatelů a zároveň stanovuje, jestli jsou tyto požadavky součástí učiva v rámci ŠVP. Jedná se o výběr učiva z ŠVP, kdy lze sice porovnat, jestli obsah učiva odpovídá požadavkům zaměstnavatelů, kompletní náplň učiva však z ŠVP vyčíst nelze. Následující tabulka tedy zkoumá prostou shodu a výsledek je označen hodnotou ANO v případě, že požadavek zaměstnavatelů je možno zahrnout do učiva v rámci ŠVP a je tedy prostor, aby žáci ve výuce získali znalosti a dovednosti požadované zaměstnavateli. Pokud požadavek zaměstnavatelů nebylo možné zahrnout do žádného bloku učiva, je výsledek označen NE.

Tučně jsou v tabulce uvedeny požadavky zaměstnavatelů na různé pracovní činnosti a náplň práce, kurzívou je pak pod tímto požadavkem vypsáno učivo, jehož obsahovou náplní může být konkrétní výuka s ohledem na požadavky zaměstnavatelů.

Tab. 1 – Požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti zaměstnanců

Požadavky zaměstnavatelů	Splňuje
<i>Obsah v ŠVP- učivo</i>	
Výpočet nebo příprava mezd	ANO
<i>mzdové předpisy; výpočet mzdy k výplatě; daň z příjmu fyzických osob; formy základní mzdy; účtování a výpočet mezd, sociálního a zdravotního pojištění, daně z příjmů ze závislé činnosti</i>	
Vyplňování formulářů pro státní instituce (finanční úřad, ČSSZ, ZP)	ANO
<i>systém sociálního a zdravotního zabezpečení; daň z příjmu fyzických osob; soustava daní, správa daní; DPH</i>	

Příprava podkladů pro účetní, orientace v elektronickém bankovníctví	
<i>DPH; účetní zásady; účetní doklady; DPH - přijatá a uskutečněná zdanitelná plnění v tuzemsku, v rámci EU, při vývozu a dovozu; účtování daní; výpočet a účtování daně z příjmů; seznámení s finančním trhem a základními principy bankovníctví</i>	ANO
Vystavování faktur, řešení objednávek, evidence dokladů	
<i>plánování zásob; logistika; realizace dodávky - expedice, zajištění dopravy a pojištění; organizace a zajištění dovozu a vývozu</i>	ANO
Práce v ekonomickém software	
<i>informační systém podniku;</i>	ANO
Tvorba nabídek a kalkulací	
<i>výběrové řízení; veřejné zakázky; druhy kalkulací; kalkulace úplných nákladů; kalkulace s neúplnými náklady</i>	ANO
Orientace v účetních výkazech	
<i>hospodářský výsledek, zisk; rozvaha a finanční struktura podniku;</i>	ANO
Orientace v základních ekonomických pojmech	
<i>ekonomie, ekonomické systémy; základní pojmy; úroková míra; úvěry; pojištění; bankovníctví; nezaměstnanost;</i>	ANO
Vytváření pracovních smluv	
<i>výběr a přijímání zaměstnanců; propouštění zaměstnanců; zákoník práce; vyhotovuje základní personální písemnosti</i>	ANO
Komunikace s úřady	
<i>předpisy upravující účtování; ostatní daně – daň z nemovitostí, daň dědická a darovací, daň z převodu nemovitostí, spotřební daň, silniční daň; DPH; mzdové předpisy; systém sociálního a zdravotního zabezpečení</i>	ANO
Kontrola a tvorba obchodních smluv	
<i>obchodní zákoník; smlouva o dílo, kupní smlouva; celní politika – obchodování se třetími zeměmi;</i>	ANO
Znalost anglického jazyka	
<i>Dotace 3 vyučovací hodiny týdně v každém ročníku + možnost dalších dvou hodin konverzace ve 4. ročníku</i>	ANO
Základní práce na PC + Word, Excel PowerPoint	
<i>operační systém, jeho nastavení, aktualizace; data, soubor, složka; souborový manažer; náhled a tisk, tvorba a čtení PDF; textový editor; tabulkový editor; program pro tvorbu prezentací;</i>	ANO
E-mailová komunikace	
<i>elektronická pošta; poštovní klient;</i>	ANO
Práce s internetem	
<i>Internet, struktura, historie, pojmy; efektivní vyhledávání informací;</i>	ANO
Aktualizace textů na webových stránkách, případně e-shopů	
<i>způsoby a zásady tvorby www stránek, struktura webu; zásady HTML 5, validace; rozvržení stránky a objektů stránky pomocí CSS; publikování na webu;</i>	ANO
Orientace v technických výkresech	
<i>Zařazen předmět technická dokumentace</i>	ANO
Řidičský průkaz – osobní automobil	
<i>Není předmětem RVP ani ŠVP</i>	NE

Z uvedené tabulky vyplývá, že všechny zjištěné požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti mají prostor v učebním plánu a žáci tak mají možnost v rámci svého studijního oboru získat teoretické i praktické znalosti a dovednosti, které následně mohou využít v reálném pracovním prostředí. Tato interpretace nám také ukázala velkou variabilitu ŠVP pro učitele, kdy lze většinu požadavků zaměstnavatelů zahrnout v rámci výuky do více oblastí v rámci učiva. To může dát učitelům dostatek prostoru pro teoretickou, ale i praktickou přípravu žáků. ŠVP tedy pouze neobsahoval požadavek na získání řidičského oprávnění, což je požadavek od zaměstnavatelů pochopitelný, ale i zcela objektivně mimo možnosti ŠVP. Každopádně některé školy nabízejí ve spolupráci s autoškolami žákům získání řidičského oprávnění. V tomto případě tak například teoretická výuka probíhá v rámci prostor školy, avšak mimo hodiny běžného vyučování, praktické jízdy jsou přizpůsobeny rozvrhům žáků a v neposlední řadě je nabízeno i cenové zvýhodnění pro žáky konkrétní školy.

Je nám však jasné, že z výše uvedené tabulky nelze učinit závěr, že ŠVP je plně v souladu s požadavky zaměstnavatelů. Jednalo by se sice o vyjádření postaveném na určitém základě, ale rozhodně by nebyl splněný hlavní cíl práce. Lze však nyní konstatovat, že byla splněna jedna z potřebných podmínek pro další kroky v této práci a to, že v ŠVP existuje prostor pro požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti absolventů. Proto se nyní zaměříme na samotný obsah učiva, který tvoří učitelé. Obsah učiva jsme zjišťovali dotazníkovým šetřením mezi žáky předmětného studijního oboru, kteří se měli v rámci vlastního sebehodnocení vyjádřit ke svým získaným znalostem a dovednostem, které odpovídají požadavkům zaměstnavatelů na zaměstnance. S výsledky tohoto dotazníkového šetření nás seznámí následující podkapitola.

5.2 Sebehodnocení znalostí a dovedností žáků

Tato podkapitola nás seznámí s výsledky dotazníkového šetření, ve kterém žáci subjektivně hodnotili své znalosti a dovednosti. Všechny pokládané otázky vycházely jednak z požadavků zaměstnavatelů a zároveň i z náplně ŠVP. Teoreticky by tak mohli žáci zjišťovanou problematiku ovládat díky obsahu učiva v rámci ŠVP (kromě získání řidičského průkazu).

Žáci měli možnost volby odpovědi ANO a NE. V případě odpovědi NE pokračovali ihned na další otázku. V případě odpovědi ANO dále odpovídali, jestli danou problematiku zvládají díky výuce ve škole nebo vlastním přičiněním. Následně ještě svou znalost, případně

dovednost ohodnotili známkou 1-5, přičemž hodnocení odpovídalo stejné stupnici jako při známkování ve škole. Celkem odpovídalo 16 respondentů. Původní dotazník je také přílohou bakalářské práce.

Tab. 2 – Sebehodnocení znalostí a dovedností žáků

	Zvládnutí problematiky		Naučil jsem se		Známka*
	ANO	NE	Ve škole	Sám	
Znalosti v oblasti práce na PC					
Práce s textovým editorem MS WORD (formátování textu, vkládání komentářů, vytváření a používání stylů, automatický obsah apod.)	16	0	8	8	1,75
Práce s tabulkovým procesorem MS Excel (vytváření tabulek, kontingenční tabulky, vytváření grafů, automatické výpočty, vzorce)	16	0	12	4	2,50
Vytváření prezentací v MS PowerPoint (editace text, vkládání objektů, časování prezentace, různé přechody apod.)	16	0	7	9	1,50
Vytváření PDF dokumentů z DOC, XLS	12	4	3	9	2,17
Práce s emailovým klientem (vkládání příloh, formátování textu, hromadné odesílání, skryté kopie apod.)	16	0	0	16	2,06
Aktualizace webových stránek prostřednictvím redakčních systémů	3	13	0	3	2,33
Aktualizace webových stránek ve zdrojovém kódu	5	11	2	3	3,80
Vyhledávání na internetu pomocí klíčových slov	16	0	1	15	1,50
Ekonomika a účetnictví					
Vyplňoval(a) jste někdy Kontrolní hlášení k DPH	3	13	2	1	3,33
Vyplňoval(a) jste někdy Přiznání k DPH	5	11	3	2	3,40
Vyplňoval(a) jste někdy Přiznání k dani z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti	9	7	3	6	2,78
Vyplňoval(a) jste někdy Potvrzení o zdaniitelných příjmech	3	13	1	2	2,67
Znáte problematiku účtování DPH pro zahraničí	13	3	13	0	2,85
Umíte vypočítat čistou mzdu	16	0	16	0	1,69
Víte co je to EET	16	0	1	15	2,06
Umíte vytvořit fakturu v nějakém ekonomickém programu	5	11	1	4	2,60
Znáte nějaký ekonomický software (Money, Pohoda, ProFact apod.)	2	14	0	2	3,00

Víte co je to IČ a DIČ	16	0	10	6	1,81
Umíte vytvořit základní kalkulaci např. pro dovoz zboží ze zahraničí	9	7	9	0	2,56
Orientujete se v účetních výkazech (rozvaha, výkaz zisků a ztrát)	16	0	16	0	2,63
Umíte vytvořit/vyplnit pracovní smlouvu	16	0	13	3	2,00
Umíte vytvořit/vyplnit dohodu o provedení práce	16	0	10	6	2,00
Umíte vypočítat odvody na zdravotní a sociální pojištění	15	1	15	0	1,73
Umíte vyplnit hlášení pro zdravotní pojišťovny	3	13	2	1	2,67
Umíte vyplnit hlášení pro ČSSZ	0	16	0	0	
Zvládnul(a) byste registraci nových zaměstnanců u příslušných úřadů a institucí	3	13	0	3	3,00
Umíte používat internetové bankovníctví	14	2	0	14	1,79
Kontokorent	16	0	15	1	1,69
Běžný účet	16	0	8	8	1,31
Spořicí účet	16	0	12	4	1,56
Debetní karta	16	0	12	4	1,38
Kreditní karta	16	0	12	4	1,31
Povinné ručení	16	0	14	2	1,63
Pojištění odpovědnosti	16	0	14	2	1,94
Havarijní pojištění	16	0	13	3	1,75
RPSN	15	1	15	0	1,67
INCOTERMS	2	14	2	0	3,50
Cash-flow	16	0	16	0	1,94
Ostatní					
Znalost anglického jazyka	16	0	12	4	2,44
Znalost jiného cizího jazyka	16	0	15	1	3,25
Rozumíte technickým výkresům (půdorys, řez, pravouhlé promítání)	16	0	16	0	2,19
Máte řidičský průkaz sk. B (pro řízení osobního automobilu), v hodnocení se označujete, jaký jste řidič	15	1	0	15	1,67

*) průměrná známka vypočtená na základě subjektivního hodnocení všech žáků

Z výše uvedeného dotazníkového šetření vyplývá, že si žáci poměrně věří v práci na PC, a to především v oblasti práce s kancelářskými programy, zde konkrétně Microsoft Office. Ne všichni jsou však přesvědčeni, že je to díky výuce ve škole. Poměrně konzistentní je sebehodnocení žáků v oblasti práce s textovým editorem (MS Word), kde se hodnotili pouze známkami 1 a 2 a vypočtená směrodatná odchylka je 0,43. Naopak při práci s tabulkovým procesorem MS Excel žáci sice udávají, že práci s ním ovládají, ale hodnotí se

v rozsahu 1 až 4 a vypočtená směrodatná odchylka je 0,71. U prezentačního programu MS PowerPoint se pak žáci hodnotí podobně jako u Wordu, tedy známkami 1 a 2 a směrodatná odchylka u jejich sebehodnocení je 0,49. Velké rezervy však žáci mají v oblasti webových prezentací, což však nyní představuje velmi významný komunikační kanál a domnívám se, že by bylo vhodné na této oblasti ve výuce zapracovat. Pouze 19% studentů udává zkušenost s redakčními systémy, což je nejpoužívanější způsob pro aktualizaci obsahu webových stránek. Navíc všichni žáci, kteří uvedli, že mají povědomí o této oblasti, zároveň udávají, že informace získali mimo školu.

Co se týká oblasti **ekonomiky a účetnictví** jsou dle výsledků dotazníkového šetření žáci slušně vybaveni po teoretické stránce, chybí jim však v některých oblastech praktická dovednost. Jako příklad uvádíme oblast zákonného pojištění v rámci mezd. Žáci sice bez problémů zvládají výpočty, ale dále již netuší co se s těmito „vypočítanými čísly“ děje. Pro ilustraci 100% žáků uvádí, že umí vypočítat čistou mzdu, přičemž se hodnotí známkami 1 až 3 (směrodatná odchylka 0,68), ale pouze 19% žáků zná následnou problematiku odvodů pro zdravotní pojišťovny a dokonce pak žádný z žáků se neorientuje v oblasti odvodů na sociální zabezpečení. Podobná situace je i v oblasti DPH, kde sice 81% žáků udává znalost problematiky, ale pouze 31%, resp. 19% žáků má přehled o souvisejících formulářích.

Velmi dobře dopadlo hodnocení z kapitoly **Ostatní**. Kromě toho, že žáci ovládají anglický jazyk a to i díky významnému přičinění školy, ovládají také druhý cizí jazyk. Své znalosti cizích jazyků sice nehodnotí příliš vysoko, ale i tak se jedná o dobrý základ, na kterém lze stavět. V případě jazyka anglického využili studenti celou škálu možného hodnocení, tedy 1-5, nejčastěji se hodnotili známkou 2 a to v šesti případech a následovalo hodnocení 3 v pěti případech. Směrodatná odchylka v rámci tohoto hodnocení byla 1,06. O poznání hůře se pak žáci ještě hodnotili ve znalostech druhého cizího jazyka. Při průměrné známce 3,25 žáci opět využili všechny známky a nejčastěji se hodnotili známkou 4 a to v sedmi případech, následovalo pak hodnocení 3 v pěti případech. Směrodatná odchylka byla 1,09. Díky zařazení technických předmětů v rámci studijního oboru mají však žáci i náskok mimo ekonomiku, přičemž tyto znalosti pro ně mohou znamenat výraznou konkurenční výhodu na trhu práce. 100% žáků udává orientaci v oblasti technických výkresů a žáci se zde hodnotí i mnohem lépe než například v oblasti cizích jazyků. V tomto případě si vystačili se známkami 1-3, přičemž nejčastější známka byla dvojka a to v sedmi případech. Směrodatná odchylka v tomto případě činila 0,73. Kromě toho 15 ze 16 žáků již vlastní řidičský průkaz a navíc se žáci hodnotí jako dobří řidiči, nejčastěji a to v osmi případech

známkou 1. Díky tomu jsou žáci dobře připraveni i v oblasti, kterou nedokáže ŠVP u tohoto oboru pokrýt.

Výsledky tohoto dotazníkového šetření nebyly rozebírány s jednotlivými učiteli. I když jsme tuto možnost zvažovali, příliš jsme se obávali, aby výsledky tohoto šetření nechápali jako svou kritiku. I když by samozřejmě mnohem lépe mohly posloužit jako podnět na zlepšení obsahu výuky. Objektivnější zjišťování znalostí žáků formou didaktického testu nám nebylo, jak je již uvedeno výše, umožněno.

V následující kapitole jsou výsledky tohoto dotazníkového šetření podrobněji rozebrány dle jednotlivých požadavků zaměstnavatelů a to i v návaznosti na možnosti a obsah ŠVP.

5.3 Evaluace ŠVP a znalostí a dovedností žáků na základě požadavků zaměstnavatelů

Z předchozích podkapitol v rámci této kapitoly vyplývá, že teoreticky jsou všechny požadavky (kromě řidičského průkazu) zaměstnavatelů obsahem učebních osnov ŠVP, který je předmětem evaluace. Na druhou stranu z dotazníkového šetření subjektivních znalostí a dovedností žáků vyplynulo, že ne všechny znalosti a dovednosti požadované zaměstnavateli žáci ovládají. Tato podkapitola rozebírá jednotlivé získané požadavky zaměstnavatelů detailněji a to v návaznosti na obsah ŠVP a zjištěné znalosti a dovednosti žáků.

Při zpracovávání této podkapitoly byl využit obsah ŠVP, který je předmětem evaluace, výsledky dotazníkového šetření mezi žáky, kde subjektivně hodnotili své znalosti a dovednosti a informace získané od zástupců firem, které jsme získali na základě pozorování a rozhovorů.

Výpočet nebo příprava mezd. Problematika mezd je v současné době řešena především prostřednictvím počítačových programů, kdy jsou po zadání vstupních dat ostatní hodnoty automaticky vypočítány. Rozhodně je dobré znát mzdovou problematiku a strukturu mezd teoreticky, je však třeba i praktických znalostí. 100% žáků umí vypočítat čistou mzdu, ale pouze 13% má zkušenost s nějakým ekonomickým programem a to jen díky vlastní iniciativě. Obsah učiva v oblasti této problematiky je tedy po formální stránce s ohledem na ŠVP v pořádku, ale ve výuce chybí větší zaměřenost na praxi, jak se řeší problematika mezd prakticky a také zapojení ukázek využití počítačových programů. Věříme, že takové programy by jejich tvůrci dokázali poskytnout školám zdarma nebo za velmi výhodných podmínek a práce s nimi by byla pro studenty velkým přínosem.

Vyplňování formulářů pro státní instituce (finanční úřad, ČSSZ, ZP). Tento požadavek zaměstnavatelů výrazně souvisí s požadavkem předchozím. Náplní provozně-administrativních pozic je také vyplňování různých hlášení pro státní instituce, avšak pouze malé procento žáků se s těmito formuláři setkalo. Vzhledem k tomu, že se většina těchto formulářů v posledních letech vyplňuje elektronicky, opět by bylo vhodné se více zaměřit na využití počítačů ve výuce. Požadovanou problematiku lze rozhodně zařadit do obsahu učiva v rámci ŠVP, doporučili bychom však větší zaměřenost na fungování v praxi.

Příprava podkladů pro účetní, orientace v elektronickém bankovníctví. Jedná se především o evidenci faktur, jejich úhradu, párování plateb zákazníků apod. Zde bychom asi v praxi opět narazili na neznalost vyplňování dokumentů a formulářů, každopádně po obsahové stránce ŠVP je vše v pořádku. Opět by se zde promítla absence znalosti různých ekonomických programů. Plusem pro žáky je, že zvládají práci s internetovým bankovníctvím (88%), mínusem pro školy je, že 100% žáků se tuto dovednost naučilo mimo školu.

Vystavování faktur, řešení objednávek, evidence dokladů. Opět se jedná o souvislost s předchozím požadavkem. Ani v této oblasti se bez počítače v současné době nelze obejít a bohužel žáci tuto zkušenost nemají a pokud mají, tak jen díky zkušenostem mimo školu.

Práce v ekonomickém software. Tento požadavek prakticky shrnuje všechny dosud uvedené požadavky, které však byly rozebrány detailněji. Téměř veškeré činnosti v rámci firem se odehrávají prostřednictvím počítačů a jejich využití je stále vyšší a sofistikovanější. Stále ještě sice nebyly odbourány šanony plné papírů, nicméně ty jsou plněny výstupy z různých ekonomických programů. Vzhledem k tomu, že jen 13% žáků má nějakou praktickou zkušenost s takovým programem a všichni jen díky zkušenosti mimo školu, je zřejmé, že tato oblast ve výuce zcela chybí. ŠVP sice nemá samostatnou kolonku „Práce v ekonomickém software“, obsahuje však hodně učiva, jehož náplň se nyní řeší v praxi jen přes počítač. Formálně je tedy opět ŠVP a obsah učiva naplněn, chybí však propojení s praktickým využitím. Samozřejmě takových programů existuje několik desítek a není možné tuto problematiku pokrýt komplexně. Určitě by však bylo vhodné žáky s vybraným programem seznámit a informovat je, co všechno lze řešit prostřednictvím výpočetní techniky. Určitě by to byl dobrý základ, i když by to možná jen znamenalo úvod do úvodu celé problematiky. Navíc logická struktura a ovládání je u takových programů podobná a žáci by se pak dokázali v praxi snadněji orientovat i případě jiných programů.

Tvorba nabídek a kalkulací. Jedná se především o výpočet prodejních cen, nákladů, slev apod. Problematika tedy souvisí i s aplikací matematiky v ekonomice. V tomto případě si je jistá více než polovina žáků a hodnotí se lepším průměrem. Všichni žáci udávají, že tuto znalost mají díky výuce ve škole. Této oblasti je v ŠVP prostor věnován, takže očekávaných 100% se pravděpodobně nekoná vinou toho, že někteří žáci nedokázali otázku správně zařadit. Vzhledem k tomu, že se jedná o oblast spíše teoretickou, věřím, že tato oblast je slušně probrána a žáci zde mají dobré základy pro praxi.

Orientace v účetních výkazech. Zde zaměstnavatelé požadují schopnost vyčtení hodnot z účetních výkazů jako je rozvaha nebo výsledovka, které tvoří podklady pro vyplňování analýz, formulářů, žádostí apod. V této problematice se orientuje 100% žáků a všichni se shodují, že díky škole a své znalosti hodnotí spíše jako průměrné. Takové výkazy jsou shodné jak v tištěné, tak i elektronické podobě, proto by v této oblasti díky výuce ve škole neměli mít žáci problém.

Orientace v základních ekonomických pojmech. Jedná se o orientaci v pojmech z oblasti bankovníctví, pojišťovnictví apod. Zde se žáci hodnotí velmi dobře a u namátkou vybraných pojmů většinou vesměs dosahovali 100%, s tím, že většinu znalostí získali ve škole. Navíc se hodnotili průměrnou známkou lepší než 2. Jedná se o teoretické pojmy, které jsou zahrnuty v učebních osnovách ŠVP.

Vytváření pracovních smluv. Požadavkem zaměstnavatelů je zvládat vyplnění a vytvoření zejména dohod o provedení práce pro brigádníky a schopnost vytváření dodatků pro stávající pracovní smlouvy a případně vytvoření nových. Všichni žáci dle svého hodnocení tuto problematiku zvládají a udávají, že i díky výuce ve škole. Svě znalosti a dovednosti v této oblasti hodnotí velmi dobře. Výhodou žáků je, že se tato problematika dle učebních osnov probírá ve více předmětech, díky čemuž ji mají šanci dokonale zvládnout.

Komunikace s úřady. V tomto případě zaměstnavatelé chtějí, aby jejich potenciální zaměstnanci věděli, jaké úřady řeší konkrétní problematiku a jaké jsou nastaveny zákonné normy pro řešení různých situací. Tento požadavek tedy zahrnuje orientaci v oblasti daní, odvodů a různých hlášení. Opět je možno vše probrat v rámci nastavených osnov, nicméně u otázky ohledně registrace nových zaměstnanců na příslušných úřadech odpovědělo 81% žáků, že neví jak tuto problematiku řešit. Ti, kteří odpověděli kladně, zároveň uvedli, že se to naučili sami.

Kontrola a tvorba obchodních smluv. Jde o vytváření smluv o dodávkách zboží, kontrolování smluv při objednávkách, hlídání náležitostí smluv apod. Opět se tato problematika v rámci učebních osnov prolíná z více předmětů, takže mají šanci ji dokonale zvládnout. Navíc se po zapracování jedná již o poměrně rutinní záležitost.

Znalost anglického jazyka. Žádný ze zaměstnavatelů nepožadoval perfektní znalost anglického jazyka, nejběžnější požadavky byly na úrovni středně pokročilí. Všichni zaměstnavatelé navíc uváděli, že se anglický jazyk využívá jen při e-mailové komunikaci nebo pro případné čtení návodů apod. Díky tomu by bez problémů měli obstát všichni žáci. Ve škole mají žáci v každém ročníku dotaci 3 hodiny angličtiny. Navíc při písemném styku nebo čtení dokumentů je možno neznámá slovíčka lehce dohledat. Žáci navíc mají ve 3. a 4. ročníku i další cizí jazyk s dotací 2 hodiny týdně. Aktuálně se jedná o možnost volby mezi německým a ruským jazykem. 100% žáků se hodnotí, že ovládají Angličtinu, přitom 3/4 uvádějí, že díky studiu ve škole Po stránce jazykové tedy ŠVP odpovídá aktuálním požadavkům zcela bez problémů. Druhý jazyk ani nebyl u žádného zaměstnavatele požadován.

Základní práce na PC + Word, Excel PowerPoint. Základní požadavek na tvorbu dokumentů, vesměs se používají produkty Microsoft Office, pouze v jednom případě to byl OpenOffice. V ŠVP jsou tyto kancelářské programy uváděny obecně, ale pro výuku se používají produkty MS Office. Práci v těchto programech ovládá 100% žáků, přičemž se hodnotí velmi dobře. Jistá roztržitost ovšem panuje v názorech, jestli své znalosti mají díky škole nebo vlastním přičiněním. Dle odpovědí je však jisté, že se této problematice věnuje ve škole dostatek času a žáci mají šanci i ve škole získat dostatečný základ pro praktické využití v zaměstnání.

E-mailová komunikace. I když požadavek na používání e-mailu se může zdát jako banalita, protože mnoho lidí ho již považuje za zcela automatickou dovednost, někteří zaměstnavatelé vyžadují využívání specifických funkcí, které již vyžadují detailnější znalost e-mailových klientů. Jedná se třeba o funkce hromadných e-mailů, používání šablon, sdílené kalendáře apod. Ačkoli je v učebních osnovách uvedena přímo výuka používání e-mailových klientů, 100% žáků uvádí, že tuto problematiku zvládají, ale zároveň udávají, že se ji naučili sami. Je tedy otázkou, jak hluboké jsou jejich znalosti a zda se neomezují na pouhé odeslání e-mailů nebo přidání přílohy. Další otázkou je, proč tuto problematiku žáci neprobírali ve výuce, když je v osnovách. Ačkoli se může výuka práce v e-mailovém klientu jevit banálně, chybně odeslané e-maily mohou znamenat pro firmu velkou pohromu.

Práce s internetem. Práce s internetem, tedy především schopnost vyhledávání informací na internetu je další důležitá dovednost, kterou zaměstnavatelé vyžadují. V případě naplnění tohoto požadavku se dostáváme do stejné situace jako u předchozího požadavku. Žáci udávají, že problematiku zvládají na 100%, toto učivo je zaneseno v učebních osnovách, ale žáci uvádějí, že se vše naučili vlastním přičiněním.

Aktualizace textů na webových stránkách, případně e-shopů. V tomto případě firmy požadují doplňování textů na webové stránky, jde především o různé aktuality, nalezené úpravy chyb v textech, případně úpravy a doplňování produktů na e-shopy. Žáci zde však ve svém hodnocení vykazují velké rezervy, pouze 19% žáků uvádí znalost práce s webovými stránkami prostřednictvím redakčních systémů, přičemž se jedná o nejpoužívanější a nejjednodušší způsob úpravy. Přitom v učebních osnovách je uváděna i práce a úpravy webových stránek přes kódy, znalost práce s HTML tagy apod. Tady se orientuje 31% žáků, ale většina zároveň udává, že se této problematice věnují sami, mimo školu. Vzhledem k významu webových stránek v současnosti považujeme tuto problematiku v rámci výuky za velmi podceněnou. Naštěstí pro žáky se lze tyto věci poměrně rychle doučit při praktickém používání. O to více je však zřejmé, že je jednoduché tuto problematiku i zařadit do výuky.

Orientace v technických výkresech. Požadavek na orientaci v technických výkresech sice neodpovídá profilu absolventa ekonomického studijního oboru, ale díky kombinovanému oboru mají absolventi hodnoceného studijního oboru konkurenční výhodu. Schopnost číst ve výkresech a jiné dokumentaci by žáci měli mít díky předmětu Technická dokumentace a 100% žáků také tuto znalost potvrzuje v dotazníku a udává, že tyto znalosti mají díky studiu na škole.

Řidičský průkaz – osobní automobil. Požadavek, který naleznete téměř v každém pracovním inzerátu. Zde se však na školu v rámci výuky nelze spoléhat, ale není to objektivně chyba RVP či ŠVP. Zde však lze velmi kladně hodnotit vlastní iniciativu žáků, kdy 15 ze 16 žáků již vlastní řidičský průkaz na osobní automobil.

6 SHRNU TÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI A DOPORUČENÍ

Díky tématu bakalářské práce jsme měli možnost se podrobněji seznámit s problematikou Rámcových vzdělávacích programů a Školních vzdělávacích programů. Z tohoto pohledu je pro nás zahájená kurikulární reforma krok správným směrem, ale její cesta není ještě zdaleka u konce. Jako prvořadý smysl kurikulární reformy chápeme nastavení výuky tak, aby odpovídala současným požadavkům na vzdělávání a požadavkům trhu práce, což se i doslovně uvádí v RVP. „Požadavky na odborné vzdělávání a způsobilosti (kompetence) absolventů vycházejí z požadavků trhu práce popsaných v profesních profilech a kvalifikačních standardech, na jejichž zpracování se podíleli představitelé zaměstnavatelů.“ (Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 36-47-M/01, 2007, s. 3). Ve stejném duchu by pak měly být vytvářeny i Školní vzdělávací programy, které z RVP vycházejí. Při jejich tvorbě mají školní týmy poměrně široké pole působnosti, aby vytvořily atraktivní studijní obor, jehož absolventi budou konkurenceschopní při praktickém uplatnění. Tvorba ŠVP by teda neměla být chápána jako nutné zlo pro naplnění zákonných povinností školy, ale jako dokument, díky kterému se škola stane vyhledávanou žáky, což je pro střední školy vzhledem k demografické křivce a velké konkurenci v oblasti středního odborného vzdělávání velmi důležité. V rámci již zmiňovaného dotazníkového šetření 50% žáků uvádí, že obsah ŠVP byl pro ně důležitý při výběru studijního oboru, přičemž se domníváme, že v roce 2014 ještě panovalo o ŠVP poměrně nízké povědomí.

Pro vytvoření ŠVP, které bude odpovídat požadavkům zaměstnavatelů je nutná spolupráce se zaměstnavateli, zejména těmi regionálními, kde škola působí. Díky této spolupráci budou mít zástupci školy jasný přehled o současných požadavcích na trhu práce, protože zejména v oblastech spojených s ICT se tyto požadavky velmi rychle mění a vyvíjí. Rozhodně není nezbytné, aby byl ŠVP vypracován co nejdetailněji. Právě naopak. V případě detailního rozpracování je v případě i menších změn nutná aktualizace ŠVP, naopak v případě obecnějšího zpracování mohou operativní změny záviset pouze na učitelích. A právě učitelé jsou dle našeho názoru nejdůležitějším článkem nejen při kvalitní realizaci ŠVP, ale i celé kurikulární reformy, což dokazuje i tato práce. Učitelé jsou ti, kteří tvoří výuku, mají nejbližší k žákům a předávají jim své znalosti a dovednosti. V rámci této práce si dovolíme zůstat jen v oblasti ICT a ekonomických předmětů, které tato práce zahrnovala, ale dovolíme si tvrdit, že i v ostatních odborných předmětech bude situace analogická.

Zejména oblast ICT, a to i v oblasti ekonomického vzdělávání, klade velké nároky na přípravu učitelů a přizpůsobení se aktuálnímu neuvěřitelně rychlému rozvoji v této oblasti, který když reflektují zaměstnavatelé, musí reflektovat i výuka ve škole. Troufáme si tvrdit, že při tomto rychlém rozvoji by neměla být výuka ICT dva roky po sobě stejná, přičemž se domníváme, že se lze stále vejít do stejných učebních plánů. Stejně tak ICT promlouvá i do oblasti ekonomických předmětů, kdy jsme v rámci této práce narazili na úplnou absenci alespoň nějakého úvodu do práce s ekonomickými programy a využití ICT, což považujeme na největší problém nikoli ŠVP, ale za problém náplně učiva.

Doporučili bychom tedy, aby výuka v oblasti ICT a ekonomických předmětů byla v rámci osnov evaluovaného ŠVP zaměřena více prakticky. V rámci tohoto doporučení není třeba měnit ani ŠVP, ani očekávané výstupy, je třeba jen částečně přehodnotit náplň učiva, aby byly ještě více naplněny požadavky zaměstnavatelů. Samozřejmě to klade větší nároky na učitele, jejich přípravu a také právě i zjišťování a aktualizaci těchto požadavků a sledování aktuálních trendů v rámci daných předmětů. Věříme však, že spousta firem bude ráda nápomocna, protože pak bude mít šanci získat mnohem lépe připravené absolventy škol. Pokud bychom měli zpracovávat další podobnou práci, asi bychom se zaměřili na téma většího propojení výuky a praxe a širší komunikaci učitelů se sociálními partnery pro zjišťování požadavků na obsah výuky. Domníváme se, že v této oblasti má české školství ještě poměrně velké rezervy, přitom výjimky potvrzující pravidlo jsou velmi vítány.

Ve svém okolí občas slyšíme názory, že učitelství je velká pohoda. První rok je možná náročnější, pak si učitel udělá přípravy a již se o nic nestará. Bohužel se s tímto názorem mohou ztotožnit i někteří učitelé. Přitom naše hlavní doporučení, které plyne z této práce je přesný opak. Učitelství není vůbec velká pohoda. Je o neustálém sebevzdělávání, sledování trendů a evaluaci, zda je vyučované učivo aktuální a odpovídá požadavkům zaměstnavatelů a zároveň je i atraktivně podáváno žákům. Pokud chceme mít moderní výuku, musíme mít i moderní učitele, přičemž v tomto případě vůbec nezáleží na jejich věku.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této bakalářské práce je evaluace školního vzdělávacího programu ekonomicky zaměřené střední školy z pohledu zaměstnavatelů. Jinými slovy bylo cílem zjistit, jestli žáci během svého studia ekonomických předmětů získají znalosti a vědomosti, které pak dále využijí ve své pracovní praxi a jestli zároveň tyto znalosti a vědomosti budou odpovídat požadavkům a očekáváním zaměstnavatelů. Náplň studijního oboru vždy vychází z rámcového vzdělávacího programu, ze kterého pak vedení školy většinou ve spolupráci s ostatními učiteli vytvoří školní vzdělávací program. Tento školní vzdělávací program pak dává obrysy a mantinely pro učivo konkrétního studijního oboru na střední škole. Při tvorbě školního vzdělávacího programu mají jeho tvůrci poměrně volné ruce a je možné připravovaný školní vzdělávací program přizpůsobit aktuálním požadavkům nejen na vzdělávání, ale i požadavkům trhu práce. Školní vzdělávací program, resp. náplň učiva je proto nezbytné revidovat a aktualizovat podle současných požadavků na úroveň vzdělávání a i v závislosti na uplatnitelnosti na trhu práce.

Konečnou podobu probíraného učiva však vždy vytváří učitel. I když učitel vychází z aktuálního školního vzdělávacího programu a učebních plánů, má právě učitel největší podíl na tom, jak bude vypadat náplň jednotlivých vyučovacích hodin. Osobnost učitele a jeho přístup k výuce, tak dokáže devalvovat sebelépe nastavený školní vzdělávací program a související dokumenty, ale i naopak může dokázat na základě ne zcela vhodně vytvořeného školního vzdělávacího programu dobře připravit žáky i na praktický pracovní život. Z toho důvodu je právě na učitele přeneseno největší břemeno při realizaci učebních plánů. Aby byla výuka pro žáky atraktivní a předávané učivo co nejvíce uplatnitelné i v rámci pracovní praxe, musí být učitelé vybaveni jak nejaktuálnějšími teoretickými znalostmi, tak i praktickými dovednostmi v rámci jejich oboru. Musí sledovat aktuální trendy a změny v oboru a ty dále zapracovávat do výuky. Pokud se učitelé nepřizpůsobí současné turbulentní době, novinkám a požadavkům, bude výuka neatraktivní a především zbytečná, protože nebude reflektovat požadavky zejména trhu práce. A při takovém stavu se pak školství nikdy neposune v očích veřejnosti dále.

Věříme, že současná reforma školství v oblasti kurikulárních změn je na dobré cestě, je však třeba klást ještě větší důraz na další sebevzdělávání učitelů, jejich schopnost provázání učiva s praxí a spolupráci se sociálními partnery školy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DVOŘÁKOVÁ, Miroslava. *Úvod do evaluace ve vzdělávání dospělých: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Hanex, 2006. ISBN 80-85783-62-2.

FITZPATRICK, Jody L., James R. SANDERS a Blaine R. WORTHEN. *Program evaluation: alternative approaches and practical guidelines*. 4th ed. Boston: Pearson, 2012. ISBN 978-0-205-02734-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*. V Praze: VÚP, 2005. ISBN 80-87000-03-x.

CHVÁL, Martin. *Školy na cestě ke kvalitě: systém podpory autoevaluace škol v ČR*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-86856-90-2.

JANÍK, Tomáš, Petr NAJVAR, Milan KUBIATKO a Petr BLAŽEJ. *Kvalita kurikula a výuky: výzkumné přístupy a nástroje*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-210-5705-0.

KAŠPAROVÁ, Jana. *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-87652-05-3.

KOSÍKOVÁ, Věra. *Evaluace ŠVP pro střední odborné školy*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2006.

MCDAVID, James C., Irene. HUSE a Laura R. L. HAWTHORN. *Program evaluation and performance measurement: an introduction to practice*. 2nd ed. Los Angeles: SAGE, c2013. ISBN 978-1-4129-7831-6.

MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 36-47-M/01*, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007, č. j. 12 698/2007-23

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. ISBN 978-80-87240-33-5.

PALÁN, Zdeněk. *Lidské zdroje: výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogická evaluace: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1333-8.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.

RVP pro střední odborné vzdělávání. *RVP pro střední odborné vzdělávání: Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2018-03-30]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-os>

RYAN, Katherine E. a J. Bradley COUSINS. *The SAGE international handbook of educational evaluation*. Los Angeles: SAGE, 2009. ISBN 978-1-4129-4068-9.

RÝDL, Karel. *Sebehodnocení školy: jak hodnotit kvalitu školy*. Praha: Agentura Strom, 1998. Škola 21. ISBN 80-86106-04-7.

RÝDL, Karel. *Vliv socioekonomického vývoje společnosti na pojetí kvality školy v ČR*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87063-76-7.

RYŠKA, Radim. *Kvalita škol a hodnocení výsledků vzdělávání*. V Praze: Vydavatelství Pedagogické fakulty, Univerzita Karlova, 2008. ISBN 978-80-7290-368-9.

ÚLOVEC, M. 2014. Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol – srovnání 2004–2013. Praha: Národní ústav pro vzdělávání.

VOJTĚCH, Jiří. *Odborné školy a jejich sociální partneři*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2011. ISBN 978-80-87063-33-0.

WYE, Chung-Khain a LIM Yet-Mee. Perception Differential between Employers and Undergraduates on the Importance of Employability Skills. *International Education Studies*, 2009, (2)1, 95-105

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), 2017

Elektronické zdroje

HAVLÍČKOVÁ, Daniela. *MetodiKa – Kompetence, Kvalita, Kvalifikace, (sebe)Koncepte pro neformální vzdělávání* [online]. 2014. Ka2 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://userfiles.nidm.cz/file/K2/publikace/ka2/metodika-komplet.pdf>

HUSNÍK, Petr. Středoškolská kurikulární reforma podle nového zákona. *Učitelské noviny* [online]. 2004, 2004, (37), 3 [cit. 2018-03-30]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4168>

HUSNÍK, Petr. Sociální partnerství. *Učitelské noviny* [online]. 2011, 2011(27), 1 [cit. 2018-03-30]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6102>

NEZVALOVÁ, Danuše. Pedagogická evaluace. *Metodický portál: Články* [online]. 25. 10. 2006, [cit. 2018-03-01]. ISSN 1802-4785. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/gs/963/PEDAGOGICKA-EVALUACE.html>

O školské reformě. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2006-2012 [cit. 2018-03-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/0-skolske-reforme>

Rámcové vzdělávací programy: MŠMT ČR. *Rámcové vzdělávací programy: MŠMT ČR* [online]. [cit. 2018-03-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy>

Vymezení *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů: DIGIFOLIO* [online]. 2015 [cit. 2018-03-30]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10429>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ICT	Informační a komunikační technologie
MS	Microsoft
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
RVP	Rámcový vzdělávací program.
ŠVP	Školní vzdělávací program.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Systém kurikulárních dokumentů v ČR.....	18
--	----

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 – Požadavky zaměstnavatelů na znalosti a dovednosti zaměstnanců.....30

Tab. 2 – Sebehodnocení znalostí a dovedností žáků.....33

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník – sebehodnocení znalostí a dovedností žáků

Příloha P I: Dotazník – sebehodnocení znalostí a dovedností žáků

I. Část – získané znalosti a vědomosti

U jednotlivých položek z různých oblastí prosím uveďte zda se v dané problematice orientujete nebo ne.

Pokud uvedete NE, pokračujte rovnou na další otázku. NE znamená, že vůbec nevíte, že něco takového existuje.

Pokud uvedete ANO, ohodnoťte úroveň svých znalostí a vědomostí hodnocením 1-5, přičemž stupnice hodnocení odpovídá známám jako ve škole. Je možno uvést i odpověď ANO a dát si známku 5 – znamená to, že víte, že daná problematika existuje, ale vůbec se v ní neorientujete.

Dále prosím uveďte, jestli jste vaše znalosti a vědomosti získali ve škole nebo jste je získali sami (samostudium, brigáda, apod.).

Dotazník vyplňujte podle tohoto vzoru

VZOR	Zvládám		Hodnocení 1-5	Znalosti jsem získal	
	ANO	NE		Ve škole	Sám
Používání splachovací toalety	X		1		X

Práce na PC	Zvládám		Hodnocení 1-5	Znalosti jsem získal	
	ANO	NE		Ve škole	Sám
Práce s textovým editorem MS WORD (formátování textu, vkládání komentářů, vytváření a používání stylů, automatický obsah apod.)					
Práce s tabulkovým procesorem MS Excel (vytváření tabulek, kontingenční tabulky, vytváření grafů, automatické výpočty, vzorce)					
Vytváření jednoduchých databází v MS DAT-Proof (adresáře, jednoduché přehledy, vyhledávání uložených dat)					
Vytváření prezentací v MS PowerPoint (editace text, vkládání objektů, časování prezentace, různé přechody apod.)					
Vytváření PDF dokumentů z DOC, XLS					
Práce s emailovým klientem (vkládání příloh, formátování textu, hromadné odesílání, skryté kopie apod.)					
Aktualizace webových stránek prostřednictvím redakčních systémů					
Aktualizace webových stránek ve zdrojovém kódu					
Vyhledávání na internetu pomocí klíčových slov					

Účetnictví	Zvládám		Hodnocení 1-5	Znalosti jsem získal	
	ANO	NE		Ve škole	Sám
Vyplňoval(a) jste někdy Kontrolní hlášení k DPH					
Vyplňoval(a) jste někdy Přiznání k DPH					
Vyplňoval(a) jste někdy hlášení pro OBPH					
Vyplňoval(a) jste někdy Přiznání k dani z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti					
Vyplňoval(a) jste někdy Potvrzení o zdanitelných příjmech					
Znáte problematiku účtování DPH pro zahraničí					
Znáte problematiku účtování SHV					

Umíte vypočítat čistou mzdu					
Víte co je to EET					
Víte co je to LVT					
Umíte vytvořit fakturu v nějakém ekonomickém programu					
Znáte nějaký ekonomický software (Money, Pohoda, ProFact apod.)					
Víte co je to IČ a DIČ					
Umíte vytvořit základní kalkulaci např. pro dovoz zboží ze zahraničí					
Orientujete se v účetních výkazech (rozvaha, výkaz zisků a ztrát)					

Ekonomika a personalistika	Zvládám		Hodnocení 1-5	Znalosti jsem získal	
	ANO	NE		Ve škole	Sám
Umíte vytvořit/vyplnit pracovní smlouvu					
Umíte vytvořit/vyplnit dohodu o provedení práce					
Umíte vypočítat odvody na zdravotní a sociální pojištění					
Umíte vyplnit hlášení pro zdravotní pojišťovny					
Umíte vyplnit hlášení pro FOB					
Umíte vyplnit hlášení pro ČSSZ					
Zvládnul(a) byste registraci nových zaměstnanců u příslušných úřadů a institucí					
Umíte používat internetové bankovníctví					
Dokážete objasnit tyto pojmy?					
Kontokorent					
Běžný účet					
Spořicí účet					
Debetní karta					
Kreditní karta					
Povinné ručení					
Pojištění odpovědnosti					
Havarijní pojištění					
RPSN					
CRN					
INCOTERMS					
Cash-flow					

Ostatní znalosti a dovednost	Zvládám		Hodnocení 1-5	Znalosti jsem získal	
	ANO	NE		Ve škole	Sám
Znalost anglického jazyka					
Znalost jiného cizího jazyka					
Rozumíte technickým výkresům (půdorys, řez, pravoúhlé promítání)					
Máte řidičský průkaz sk. B (pro řízení osobního automobilu), v hodnocení se oznámujte jaký jste řidič					

II. Část – Školní vzdělávací program

U těchto otázek pouze zakroužkujte vámi zvolenou odpověď

Četl(a) jste si před podáním přihlášky do 1.ročníku na střední školu Školní vzdělávací program pro váš obor?

ANO NE Nevím

Byl obsah Školního vzdělávacího programu pro váš obor důležitý pro rozhodnutí studovat tento studijní obor?

ANO NE Nevím

Četl(a) jste si Školní vzdělávací program pro váš obor během vašeho studia na škole?

ANO NE Nevím

Školní vzdělávací program pro váš obor má:

Méně než 100 stran 200-300 stran Asi 500 stran Více než 600 stran Nevím